Małopolski Ośrodek
Doradztwa Rolniczego
z siedzibą w Karniowicach

SYTUACJA NA RYNKU WINA W POLSCE

Karniowice 2024

Opracowanie:
Konrad Popek
Dział Ekonomiki i Zarządzania Gospodarstwem Rolnym MODR

Wydawca:
Małopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego
z s. w Karniowicach,
ul. Osiedlowa 9, 32-082 Karniowice,
tel. 12-285-21-13/14, www.modr.pl

Skład i opracowanie graficzne:
Dział Metodyki Doradztwa, Szkoleń i Wydawnictw - Zespół Wydawnictw,
Patrycja Augustyn-Chochorowska

WSTĘP

Wydawać by się mogło, że dobre wino, musi pochodzić z regionu Bordeaux. Faktycznie, jest to najbardziej rozpoznawalny rejon winiarski w Europie. Ba! Nawet na świecie. Jest położony w południowo-zachodniej Francji. Rośnie w nim obecnie 110 hektarów winorośli, a na uprawę w dużej mierze oddziałuje panujący tam klimat atlantycki. Dzięki obecności dużych zbiorników wodnych w pobliżu uprawy są w mniejszym stopniu narażone na skutki ekstremalnie wysokiej temperatury oraz mroźnej zimy. Bordeaux jest chronione przed zimnym powietrzem znad Oceanu poprzez lasy sosnowe, które porastają wybrzeże. Z kolei korzysta z ciepła przenoszonego przez prąd Golfsztrom. Z jeszcze innej strony dzięki mgle zbierającej się z okolicznych rzek, wino uzyskuje charakterystyczny słodki smak. Warunki do uprawy winorośli są wręcz idealne. W Polsce ukształtowanie terenu oraz panujący klimat są znacznie inne. Czy oznacza to, że w Polsce nie mamy warunków do uprawy winorośli i wytwarzania wina? Nic bardziej mylnego. Winnice świetnie funkcjonują również w warunkach polskiego klimatu. W Polsce według danych z rejestru prowadzonego przez KOWR (Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa) w 2024 roku jest 636 winnic i liczba ta ciągle wzrasta. Jedni odnajdują w uprawie winorośli i wytwarzaniu wina realny zysk i zajmują się tym na dużą skalę z w pełni profesjonalnym sprzętem. Dla innych jest to po prostu pewnego rodzaju hobby, okazja do stworzenia własnych trunków, którymi z dumą można podzielić się z rodziną, czy znajomymi. Przyczyn większego zainteresowania uprawą winorośli i winiarstwem w Polsce upatruje się przede wszystkim w:

- zmianach klimatycznych (ociepleniu klimatu, który sprzyja uprawie winorośli),
- tworzeniu coraz to nowych odmian winorośli, które są w stanie dobrze wegetować w polskim klimacie,
- zmianie kultury picia alkoholu oraz we wzroście świadomości konsumentów,
- szeroko dostępnej wiedzy na temat uprawy winorośli.

Bordeaux - leży w południowo-zachodniej Francji, w akwitańskim departamencie Żyrondy. Ujście rzeki dzieli Bordeaux. Lewy Brzeg zdominowany jest przez cabernet sauvignon. Prawy Brzeg słynie z merlota, a z kolei producenci z Entre-deux-Mers dostarczają niedrogie białe wino.

HISTORIA

Uprawa winorośli i wytwarzanie wina są mocno zakorzenione w historii Polski. Ich początki sięgają X wieku, to właśnie wtedy wraz z chrześcijaństwem na ziemie polskie trafiła również winorośl. Za pierwszych winiarzy uważa się zakonników – benedyktynów i cystersów, którzy uprawiali je w przyklasztornych ogrodach. Z uwagi na skomplikowane i dotąd nieznane w Polsce techniki uprawy, zajmowali się nią tylko wyszkoleni ogrodnicy. Jeszcze w XIII wieku wino było traktowane jako luksusowy towar dla zamożnych, ale w XIV wieku nastąpiła rewolucja w gospodarce winiarskiej. Poza elitą społeczną, uprawą winorośli zaczęli zajmować się również mieszczanie, którzy zauważyli, że z tego zajęcia można osiągać spore korzyści ekonomiczne. Zaczęły powstawać winnice wokół większych miast, a towar stał się znacznie łatwiej dostępny dla mieszkańców. Niestety w XVI wieku zaczęto sprowadzać znaczne ilości wina z zagranicy, gdzie koszty jego wytworzenia były znacznie niższe, przez co cena wina była również niższa, niż tego wytwarzanego w Polsce. W XVII wieku w wyniku licznych wojen, sytuacja gospodarki winiarskiej legła całkowicie w gruzach. Odrodzenie winiarstwa w Polsce nastąpiło w II połowie XX wieku, za przyczyną Romana Myśliwca, który to założył w 1984 roku Winnicę Golesz w Jaśle. W kolejnych latach obserwowano stopniowy przypływ winnic w Polsce, jednak za datę prawdziwego odrodzenia współczesnego winiarstwa niektórzy uznają rok 2008. W tym roku zostały uchwalone przełomowe zmiany w prawodawstwie dotyczącym wyrobu, rozlewu wyrobów winiarskich, obrotu wyrobami oraz organizacji rynku wina. Od tamtej pory produkcja wina w przydomowych winnicach stała się znacznie prostsza.

PLANTATORZY WINOROŚLI I PRODUCENCI WINA

Uprawy winorośli w Polsce oraz cały rynek wina jest monitorowany przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa. Na mocy ustawy z dnia 2 grudnia 2021 r. o wyrobach winiarskich (Dz. U. z 2023 r. poz. 550), 7 marca 2022 r. weszły w życie przepisy na podstawie których KOWR realizuje mechanizm „Administrowanie potencjałem produkcyjnym produktów sektora wina". Prowadzenie ewidencji winnic zostało powierzone Dyrektorowi Generalnemu Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa, który tworzy bazę wszystkich działek, na których uprawiana jest winorośl do przerobu i wprowadzania wina do obrotu. Działania KOWR w zakresie administrowania potencjałem produkcyjnym sektora wina realizowane są przede wszystkim poprzez:

- wpis i prowadzenie ewidencji winnic;
- prowadzenie ewidencji producentów wina;
- gromadzenie danych o zbiorach winogron i produkcji wina w danym roku winiarskim oraz zapasach wina z poprzedniego roku winiarskiego.

Do ewidencji winnic wprowadzane są jedynie uprawy położone na terenie Rzeczypospolitej Polskiej oraz te, które spełniają wymogi dotyczące odmian winorośli zaklasyfikowanych przez Polskę do sadzenia, ponownego sadzenia, szczepienia na jej terytorium do produkcji wina. Obowiązek rejestracji winnicy spoczywa na plantatorach winorośli, którzy zamierzają produkować wino z własnych upraw lub wprowadzają do obrotu winogrona, moszcz winogronowy lub młode wino w trakcie fermentacji. Każda osoba wnioskująca o wpis do ewidencji winnic powinna posiadać należny tytuł prawny do gruntu, na którym uprawiana będzie winorośl. Takiego wpisu do ewidencji dokonuje się jednorazowo. W przypadku wystąpienia zmian danych w złożonym wniosku plantator jest zobowiązany w terminie 14 dni złożyć korektę. Po dokonaniu wpisu otrzymuje się zaświadczenie z KOWR o wpisie oraz zostaje nadany numer identyfikacyjny plantatora winorośli. Do 15 stycznia każdego roku plantatorzy winorośli, którzy zostali wpisani do ewidencji winnic, zobowiązani są dostarczyć do Dyrektora Generalnego KOWR, deklarację o zbiorach winogron w danym roku winiarskim. Zawiera ona informacje dotyczące powierzchni uprawy winorośli wykorzystywanej do wyrobu produktów sektora wina oraz ilość zebranych winogron z wyszczególnieniem ich przeznaczenia.

Plantator winorośli – osoba fizyczna lub prawna bądź grupa osób fizycznych lub prawnych, których gospodarstwo znajduje się na terytorium Unii oraz które posiadają obszar upraw winorośli, jeżeli produkt pochodzący z tego obszaru jest wykorzystywany do komercyjnej produkcji produktów sektora wina lub obszar ten jest objęty zwolnieniami do celów doświadczalnych lub związanych z przeznaczeniem na szkółki szczepów.

Producent wina, który planuje wyrabiać wino z winogron lub moszcz winogronowy w danym roku winiarskim powinien o tym poinformować Dyrektora Generalnego KOWR nie później niż dwa tygodnie przed rozpoczęciem procesu przetwórczego, jednak nie później niż 15 września danego roku winiarskiego. Informację tę, w przeciwieństwie do wpisu do ewidencji winnic, składa się każdego roku winiarskiego. W przypadku wyrobu wina lub moszczu winogronowego z upraw na terenie Polski wymagane jest wykorzystanie owoców z upraw winorośli znajdujących się w ewidencji winnic. Ponadto producent wina zobowiązany jest składać u Dyrektora Generalnego KOWR deklarację o produkcji wina w danym roku winiarskim (do 15 stycznia każdego roku) oraz deklarację o zapasach win i moszczów winogronowych posiadanych w dniu 31 lipca poprzedniego roku winiarskiego (do 31 sierpnia każdego roku).

Producent wina - osoba fizyczna lub prawna bądź grupa takich osób, która przetwarza na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej świeże winogrona, moszcz winogronowy lub młode wino w trakcie fermentacji na wino lub moszcz.

Rok winiarski - rok produkcji produktów z sektora wina, który rozpoczyna się w dniu 1 sierpnia każdego roku i kończy w dniu 31 lipca roku następnego.

RYNEK WINA W LICZBACH

Dzięki prowadzonej przez KOWR ewidencji winnic, możliwe jest tworzenie zestawień, sprawdzanie obecnych trendów, jak również monitorowanie ilości winnic i produkcji wina na terenie Polski. Na podstawie publikowanych danych przez KOWR udało się oszacować, że zgodnie ze stanem na dzień 19.02.2024 r., do ewidencji winnic zostało wpisanych 636 winnic. Na przedstawionej mapie od razu można zauważyć, że najwięcej winnic zostało zarejestrowanych w Małopolsce – jest to 111 winnic, co daje ponad 17% wszystkich winnic ogółem. Kolejna mapa przedstawia wykaz producentów wina, którzy zamierzają produkować wino w roku winiarskim 2023/2024 i jest to 461 osób. Na podstawie przedstawionych danych można od razu wyróżnić obszary, które sprzyjają uprawie winorośli. Najwięcej winnic skupionych jest w województwach położonych w południowej, południowo-wschodniej oraz południowo-zachodniej części Polski.

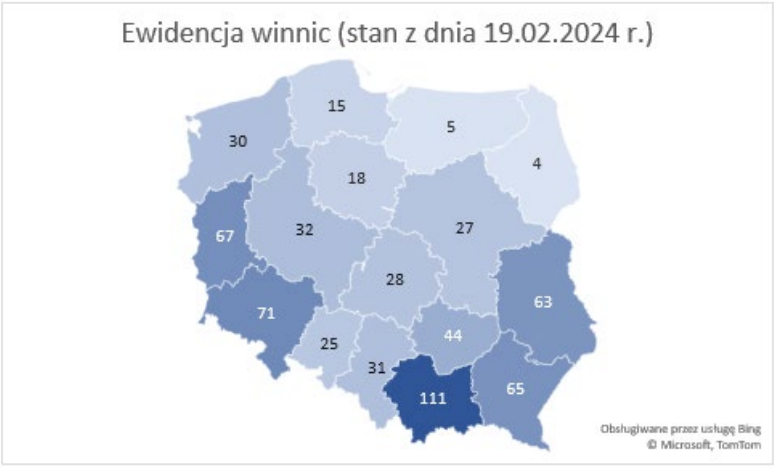

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z KOWR

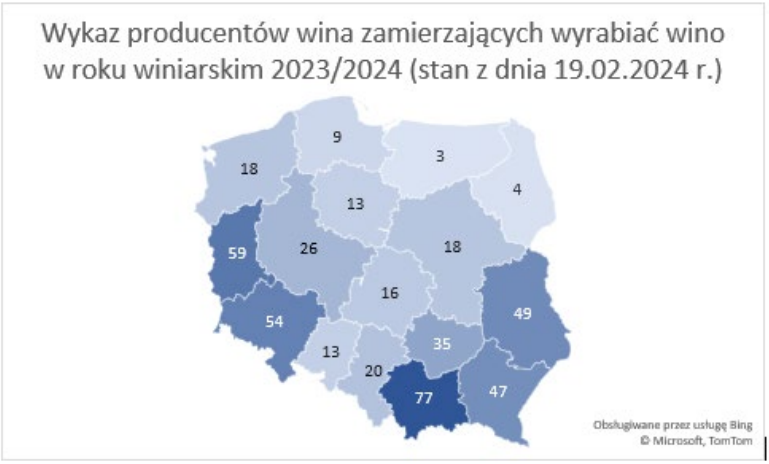

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z KOWR

Jak można zauważyć na poniższych wykresach rozwój polskiego winiarstwa jest bardzo dynamiczny. Na przestrzeni ostatnich ponad 10 lat zaobserwowano ponad dwudziestokrotny wzrost powierzchni upraw. W roku winiarskim 2009/2010 było to zaledwie 36,01 ha, a w roku 2022/2023 – 811,64 ha. Wraz ze wzrostem powierzchni upraw winorośli, wzrasta również liczba producentów wina. Jest to wspaniała wiadomość dla miłośników polskiego wina. Warto również mieć na uwadze, że przedstawione dane dotyczą winnic wpisanych do ewidencji, które nie uwzględniają nasadzeń winorośli w ogródkach z których wytwarzane jest wino na własne potrzeby. W związku z czym, potencjał polskiego winiarstwa jest jeszcze większy, niż przedstawiają zgromadzone rejestry.

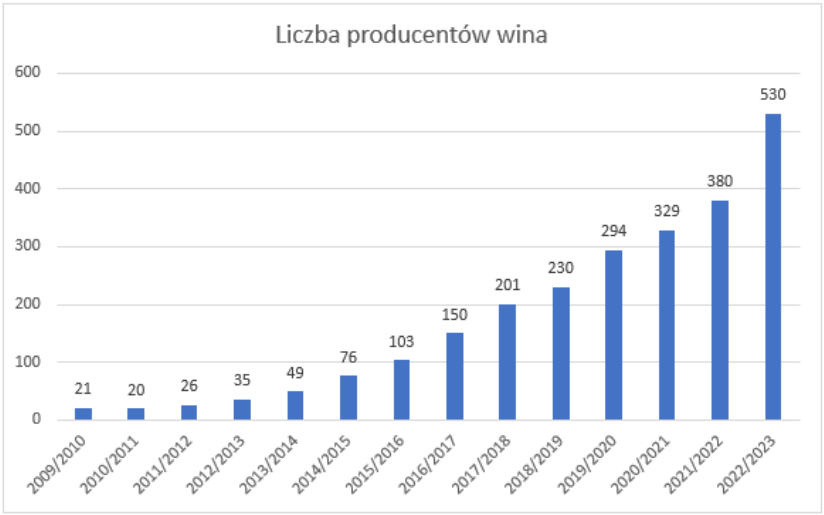

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z KOWR

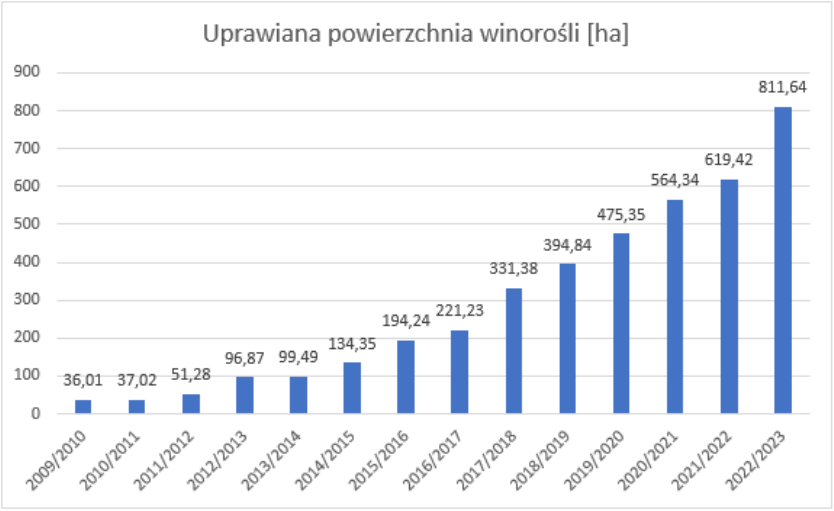

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z KOWR

Z roku na rok równocześnie z większą powierzchnią upraw winorośli wzrasta również suma zbiorów winogron w kwintalach. Zbiory w roku 2022/2023 sięgały blisko 40 000 kwintali. Na przestrzeni ostatnich 10 lat można zauważyć tendencję, że Polacy osiągają większe zbiory z białych winogron. Dobór odmian na plantacji winorośli uzależniony jest od wielu czynników.

Warto uwzględnić panujący mikroklimat, warunki glebowe oraz odporność odmian na różne choroby. Niektóre z nich są bardziej wymagające i nie są zalecane dla osób, które dopiero rozpoczynają swoją winiarską przygodę. Z drugiej strony, kto nie lubi wyzwań? Kolejnym aspektem są również walory smakowe i indywidualne preferencje plantatora.

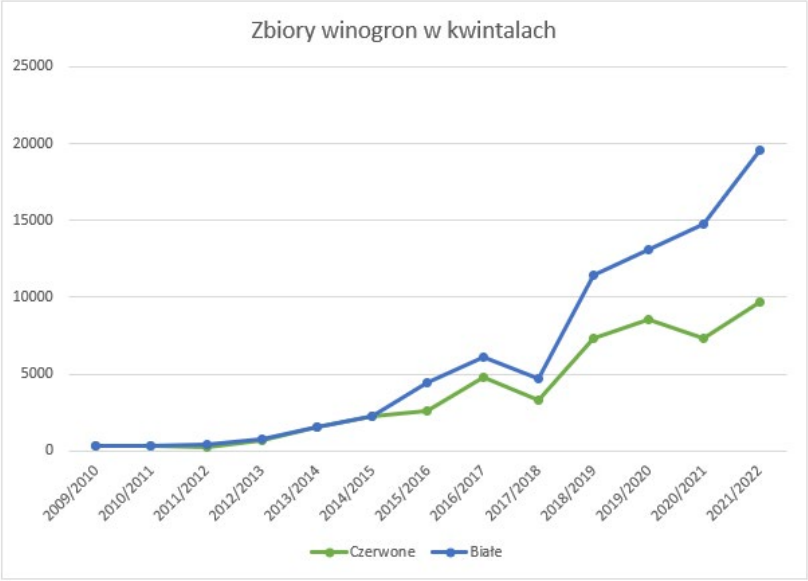

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z KOWR

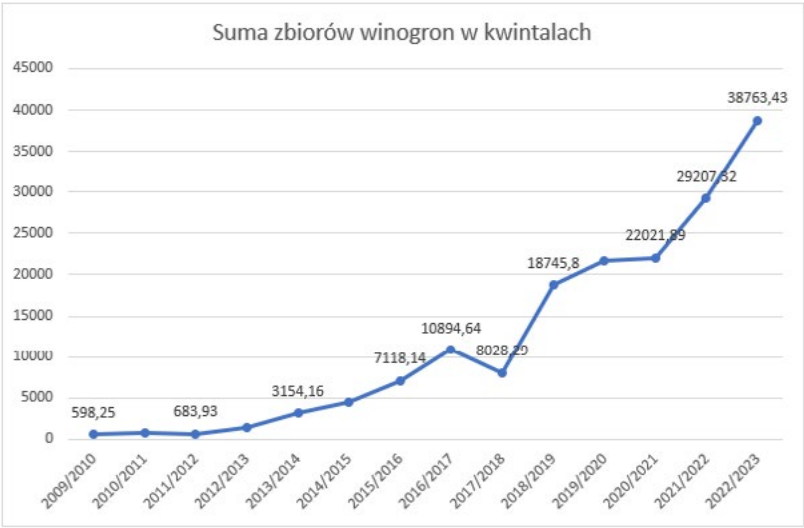

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z KOWR

POWIERZCHNIA UPRAW DOMINUJĄCYCH ODMIAN W PODZIALE NA WOJEWÓDZTWA

ODMIANY	DOLNOŚLĄSKIE	KUJAWSKO-POMORSKIE	LUBELSKIE	LUBUSKIE	ŁÓDZKIE	MAŁOPOLSKIE	MAZOWIECKIE	OPOLSKIE	PODKARPACKIE	PODLASKIE	POMORSKIE	ŚLĄSKIE	ŚWIĘTOKRZYSKIE	WARMIŃSKO-MAZURSKIE	WIELKOPOLSKIE	ZACHODNIOPOMORSKIE	ŁĄCZNA POWIERZCHNIA UPRAW WINOROŚLI [ha]
SOLARIS	11,9687	3,6510	10,2491	14,5288	1,9080	15,2411	4,5777	4,2620	10,059	1,1700	1,1247	3,6770	5,6435	0,4950	6,7747	18,0660	113,3963
RIESLING	12,0325	1,2300	8,3890	29,6166	0,0870	2,6320	2,0280	2,6820	1,5100	0,1500		1,0850	3,1367		1,2990	2,6040	68,4818
REGENT	7,2180	1,6300	7,8173	9,3657	1,3308	11,6811	1,8910	1,2410	8,6200	0,9400	0,2640	2,5971	3,1675	0,2400	4,7810	3,7390	66,5235
SEYVAL BLANC	2,1006	1,6369	5,4611	1,5244	4,4630	9,1164	2,2435	3,0810	4,7530	0,5900	0,2997	1,5218	5,7323	0,3100	2,1845	3,0925	48,1107
PINOT NOIR	12,1102	0,6000	4,0540	12,2083	0,0190	4,8080	1,0690	2,3200	0,9800	0,4200	0,0800	0,8096	2,3557		1,0375	5,2300	48,1013

JOHANNITER	7,1395	0,5400	5,4040	3,8815	0,5800	6,1153	1,9850	5,2330	3,4300	0,1800	0,1000	1,4524	2,4065	0,0700	1,8637	6,0100	46,3909
CHARDONAY	7,8707	0,8300	4,7861	10,1350	0,0290	3,9050	0,5300	3,1090	2,6100	0,3200	0,5070	1,0068	3,6697	0,0500	0,7275	4,4194	44,5052
CABERNET	5,2645	1,4900	4,7558	5,0955	0,8177	7,8405	2,1042	4,5800	2,1450	0,2800	0,0200	1,2290	1,6826	0,0600	1,8690	2,7420	41,9758
SOUVIGNIER	3,9380	0,5800	4,1425	2,4500		1,9549	1,4425	7,7500	4,7470		1,1949	1,6170	1,0768	0,0100	2,4995	4,2350	36,6381
MUSCARIS	3,200	0,7700	7,6551	2,8850	0,3030	2,7764	1,2955	1,7600	4,5170	0,3600	0,1200	1,5230	3,3387	0,3800	1,9732	3,0470	36,0039
RONDO	2,8584	0,5700	2,8837	3,3529	0,9140	5,6434	0,5000	1,4670	2,5210	0,3600	1,0405	0,3320	1,8773	0,1100	0,8450	5,2930	30,5682
HIBERNAL	3,5423	0,5900	2,7315	2,5858	0,3500	6,0500	0,7500	0,0200	2,9700	0,7000	0,6820	0,2920	2,3587	0,0700	0,5290	3,1060	27,3273

LEON MILLOT	0,3986	0,3750	1,6501	0,7500	1,1112	5,6790	1,3104	0,3200	1,9600	0,6200	0,2680	1,8510	1,4287	0,0700	1,2600	0,4380	19,4900
MARECHAL	0,7328	0,8150	1,1525	0,6200	0,3952	5,0304	1,2304	0,2350	1,3380	0,4300	0,2723	0,5110	1,7744	0,0100	2,0280	0,5050	17,0800
ZWEIGELT	2,4634	0,0300	4,8452	2,0135		3,4688	0,4892	0,1190	0,7850	0,0900	0,0470	0,0500	1,7693		0,4869	0,1600	16,8173
PINOT BLANC	1,4944		3,1509	8,7910	0,0300	0,1400		0,1500					0,3457			0,0600	14,1620
GEWURTZTRAMINER	3,8819	0,5000	2,3800	3,9523	0,0090	1,8200	0,3500	0,0100	0,4030	0,0300		0,0900	0,4917		0,0400	0,0400	13,9979
PINOT GRIS	3,5284	0,0800	0,3550	5,4940		2,5600	0,2000	0,2100	0,0600			0,1500	0,0857		0,0900		12,8131

W sezonie 2022/2023 wyprodukowano 25675,09 hektolitrów win owocowych, z czego znacznie przeważały wina białe – 16084,06 hektolitrów. Wina czerwone stanowiły 9591,03 hektolitrów. Według danych Eurostatu w roku gospodarczym 2019/20 z Polski eksportowano 111 136 hektolitrów wina, w 2020/21 156 941, a w 2021/22 – 167 977 hektolitrów wina. W sumie w roku gospodarczym 2021/22 do Polski importowano 268 357 hektolitrów wina.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z KOWR

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z KOWR

Według raportu firmy NielsenIQ w ujęciu wartościowym rynek wina w 2023 roku wyniósł 4,6 mld zł, co jest wzrostem o 7,3% względem roku poprzedniego. Wraz ze wzrostem świadomości społeczeństwa oraz posiadania coraz szerszej wiedzy na temat wina, Polacy coraz częściej sięgają po nietuzinkowe produkty. Wina słodkie i półsłodkie stopniowo odchodzą w cień. Zaobserwowano wzrost sprzedaży win premium, czyli w cenach 30-49 zł. W 2023 roku w strukturze zakupu win stanowiły ponad 13% i jest to wzrost o 1 p.p. względem roku poprzedniego. W dalszym ciągu ponad połowę stanowią wina segmentu ekonomicznego (52%), choć nastąpił spadek o 1 p.p. Wina kategorii popularne, utrzymały się na stałym poziomie 34%. Dużym powodzeniem cieszą się wina wytrawne, w szczególności białe oraz różowe, przez co osiągnęły znaczne zwyżki sprzedaży. Wina słodkie osiągnęły zupełnie przeciwne wyniki, zaobserwowano spadek sprzedaży win deserowych o blisko 10% względem roku poprzedniego. Z kolei wina owocowe oraz aromatyzowane odnotowały spadek sprzedaży o 3%.

ZAKOŃCZENIE

W 2022 roku statystyczny Polak wypijał 3,5 l wina. Obecne trendy wskazują, że coraz więcej młodych osób sięga po słabsze alkohole. Ciągle wzbogaca się oferta piw smakowych oraz bezalkoholowych, a zamawianie drinków bez alkoholu nie budzi żadnego zdziwienia. Coraz więcej osób pomimo cięcia kosztów na zakupach spożywczych, jest skłonnych zainwestować w droższe, ale dobrej jakości wino do kolacji, innego posiłku czy też na prezent. Polacy przykładają coraz większą uwagę do czytania etykiet i składów produktu, jak również do kraju pochodzenia towaru. Następuje znaczny rozwój enoturystyki, dlatego coraz większe wzięcie mają lokalne winnice, w których istnieje możliwość spędzania czasu, zwiedzania winnic, poznania okolicznych atrakcji, a także degustacji wina na miejscu, jak również możliwości poznania całego procesu wyrobu wina. Jest to dobra okazja do rozwijania przydomowych winnic, rozwijania obszarów wiejskich oraz generowania dodatkowych przychodów w gospodarstwie.

Enoturystyka (od greckiego oinos czyli wino) są to wszelkie formy aktywności turystycznej powodowane lub związane z czynnikiem winiarskim; odwiedzanie winnic i regionów winiarskich, wizyty w miejscach produkcji wina, uczestnictwo w imprezach związanych z winem – festiwalach, biesiadach, degustacjach wyjazdowych.

BIBLIOGRAFIA

1. Anna Jęczmyk. 2019. Winnice jako element polskiego dziedzictwa kulturowego na terenach wiejskich. Zagadnienia Doradztwa Rolniczego Nr 3/2019
2. Roman Myśliwiec. 2013. Uprawa winorośli. Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne. Kraków
3. Sohm Aldo, Muhlke Christine. 2023. Po prostu wino. Grupa Wydawnicza Foksal Sp. z o.o. Warszawa
4. Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa. 2023. Warunki uczestnictwa w mechanizmie „Administrowanie potencjałem produkcyjnym produktów sektora wina". Warszawa.
5. Froń Radosław. 2022. Przydomowe winnice jako sposób na dodatkowe dochody małych gospodarstw. Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie. Oddział w Krakowie.
6. Jabłońska-Gorzała D., Rtytelewska A., Franczuk M. 2023. Uprawa winorośli – prężnie rozwijająca się działalność gospodarcza. [w:] Biuletyn informacyjny Nr 4/2023. Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa. Warszawa.
7. Rynek wina w liczbach https://www.gov.pl/web/kowr/administrowanie-potencjalem-produkcyjnym-produktow-sektora-wina
8. Ewidencja winnic https://www.gov.pl/web/kowr/wykazy--rejestry
9. https://vinify.pl/czytaj-o-winie/kraje-i-regiony/bordeax
10. https://www.enoportal.pl/enoturystyka/
11. https://www.rp.pl/przemysl-spozywczy/art39788931-polacy-coraz-chetniej-kupuja-drozsze-wina
12. https://www.bankier.pl/wiadomosc/Polacy-pija-mniej-alkoholu-Kroluje-prosecco-8671141.html